

(א) רש"ל מ"ו, ט (ערוך)
ט. יומא מו, א. לקמן מט,
ד) ונעיל ל: ט. (ה) דברים
כה, ו. (ז) וימי,

תורה אור השלם
1. וְכִי יִגַּח שׁוֹר אֶת אִשׁ
אוּ אֶת אִשׁוֹ וְמָת סָקוּל
יִשְׁקַל הַשׁוֹר וְלֹא יֵאָבֵל
אֶת בְּשָׂרוֹ וּבַעַל הַשׁוֹר
נָקִי:
שמות כא כח
2. וְכִי יִצְצוּ אַנְשֵׁים וַיִּגְבְּפוּ
אִשָּׁה הָרָה וַיִּצְאוּ יְלֶדֶיהָ
וְלֹא יִהְיֶה אֶסּוֹן עִבּוּשׁ
יַעֲשֶׂה בְּאִשֶּׁר יִשִּׁית עִלָּיו
בַּעַל הָאִשָּׁה וַיִּרְתַּן
בְּפִלְלִים:
שמות כא כב

הגהות הב"ה

(א) תוס' ד"ה גבי וכו' לא
נפיק מלשון אלא ממשום.
כ"ג ס"א ועל כהנא
גרסי' אי מההוא ה"א ע"כ
לחודיה ו"ג ע"כ ונשת
דנשת נפק ממשום:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כתב וכו'
ברפ"ל לעיל. דף לה ע"א
תוס' ד"ה דל"כ:

מוסף רש"י

יעיבא. ארומי (ערוך ט. ט.)

שור שנגח ד' וה' פרק רביעי בבא קמא

מב.

עין משפט
גר מצוה

גג א ב מיי פ"ח מהל'
מוקי ממון הלכה ג:
גר ג ד ה מיי פ"ד
מהלכות חובל ומזיק
הלכה ה ו פגג עשין ע
טו"ט"ע ח"מ ס"י חבג פט"ף
א וסעף ד:

משכה רבצני. זרישא שקיל להו וכי הדך משכה זוטרי שקיל. הכא
נמי אע"ג דרשייה גדולה אמר ליה זרישא כי הדך משכה רשייה
זוטרתא אמרה ניהליה: משכה זוטרי. זרישא שקיל להו סכר דלמא
לא משכה אחריני וכי הדך משכה רבצני ולית ליה מנא כולי האי

הא תם מיהייב. לא צעי למימר תם שמחויב ממה שהמועד פטור
דלטו משום דלייעד יהיה פטור יותר אלא ה"ק דמועד יהיה
פטור שלל לחייבו דהעדלה יותר מתם והא דקאמר יציבא צארעא
משום דד תמות הקל שאין משלם אלא מגופו חייב ד מועדת לא כ"ש:

כתב רחמנא בעל השור נקי
דפטור. ואנטריך למיכתב
אנשים דאי לא כתב אלא בעל השור
נקי הוה מוקמינן נקי מחלי כופר
והוה מחייבין בין מס בין מועד
דדמי ולדות אכל השתא דכתיב אנשים
למעוטי מועד אית לן לאוקמי פטור
דנקי אתם דלא להוי יציבא צארעא
וכו': כתב רחמנא בעל השור
נקי תם פטור ומועד חייב. ונקי
מדמי ולדות דקתי לא לפוטרו מדמי
ולדות אנטריך אלא כלומר דוקא
תם פטור מדמי ולדות ואי לא כתב
אנשים כלל הוי פטרינן נמי זמועד
דלא מחייב הכתוב זמועד אלא
זמועד שחייב זתם * כדפירשתי לעיל
(ג). ולהכי כתב אנשים דליתי נקי
לגלוי עליה דלא משתעי אנשים ולא
שוורים אלא זתם והא דתניא דהחובל
(לקמן דף פו). שור אין משלם אלא
נוק ופטור מדמי ולדות משמע דחייבי
זמועד דמשלם נ"ש ועוד דומיא
דלדס ופיליו הכי פטור מדמי ולדות
ההיא כר"ע אחי"א:

גבי בושת נמי נימא הכי אנשים
כו'. דגזי זשת כתיב כי
ינאו אנשים יחדו איש ואחיו דמאי
צעמיתו לא נפקא אלא זער
לחודיה וריפוי ושנת נפקא מהה
כדאמרינן דהמניח (לעיל דף ג).
ואפילו לר"ע דמאי צעמיתו נפקי
כולהו מודה הוה דבושת לא נפיק
מיניה אלא זער וריפוי ושנת שרגלין
להיות ע"י חבלה דומיא דתנית מוס
אכל זשת דרגיל להיות רוב פעמים
אכל חבלה לא נפיק מאיש אלא
מאנשים * וא"ת וריפוי ושנת בין
לר"ע ובין לרבנן לילף מאנשים דכתיב
גבי ריפוי ושנת וכי יריבון אנשים וי"ל
דקיס ליה לגמרא דההוא אנשים אתא
לדרשא אחרינא ומאי טעמא נמי
א"ש דלא פריך גבי ריפוי ושנת נמי
נימא הכי אכל ההוא דבושת קיס לן
דלמעוטי שוורים אתא והא דלא פריך
ונימא
גבי זער נמי נימא הכי דכתיב איש צעמיתו ולא שור צעמיתו שור דומיא דאיש כו' משום דנימא ליה למפרך מקרא דאנשים דומיא דההיא
דחייבי זה: בבבונה תליא מירחא. פ"ה דס"ל כר"ש דאמר צאלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עט. עס) נתכוון להרוג את זה והרג את זה
פטור ממיתה וכיון דפטור ממיתה חייב דמי ולדות דלית ליה דתנא דמי חוקיה וקסה לר"י וכי היה תמה רב אלא בר אהבה על אבי ורבא
אם סבורין כרבנן ועוד דלריבא למימר דרב אלא וברייתא דרב חגי דרומאה פליגי אתנא דמי חוקיה וה"ל למפרך הכא כדפריך רבא עליה
דרב דימי פרק אלו נערות (בבבונה דף נה. עס) ומי איכא מאן דלית ליה דתנא דמי חוקיה ונראה לר"י דרבא ואביו לא היו פוטרינן שוורים
מדמי ולדות מנקי אלא דוקא היכא דלא נתכוונו לאשה דאנשים דמשמע דהו קרא אכל נתכוון לאשה ענמה חייב מדלא קאמר אנשים
אין אסון יענש הא יש אסון לא יענש בין נתכוונו זה לזה בין לא נתכוונו זה לזה אלא לאשה ענמה ולא שוורים דבין הכי יענש כתב
רחמנא בעל השור והוה משמע שפיר דפטור בכל ענין אלא דחייב צנתכוונו לאשה ענמה חייבין לאביו ורבא ואע"ג דבאנשים
פטורי טפי כשתנתכוונים לאשה היינו משום דשייך בהו קס ליה דדרבה מיניה אכל בשור לא שייך ופריך רב אלא בר אהבה והא ע"כ בכונה
תליא מלתא לרבי דדריש דהנשרפין (סנהדרין דף עט. עס) ונתתה נפש תחת נפש ממון ולית ליה לא חלקת בין מתכוין לשאיין מתכוין לענין דמי
הנהרג וסובר רב אלא דהוא הדין לענין דמי ולדות דכיון דגלי קרא שיש לחלק בין מתכוין לשאיין מתכוין לענין דמי הנהרג לא נלמד עוד
שום פטור ממון כשאין מתכוין מכה הקישה ואע"ג דאית ליה הקישה לענין שאר דברים וא"כ לדידיה אנשים אפילו יש אסון באשה יענשו
ולדידיה יש לנו לפטור בשוורים אפילו נתכוונו לאשה שאי אפשר לרבי לדרוש אלא כמו שדורש אחרי כן ומדריש נשמע לכולהו תנאי שלא מצינו
מחלוקת זה צייניהם ואביו ורבא סבירי להו דדוקא למאי דגלי קרא כגון לדמי הנהרג לרבי גלי אכל בשאר ממון לא גלי וכן מוכח בהפריה (לקמן
דף מט.) דאביו ורבא סבירי להו שהוא חייב בשוורים כשתנתכוון לאשה ענמה דתנן שור שהיה מתכוין לחצירו והכה אשה ויאלו ילדיה פטור
מדמי ולדות ודייקין בגמרא טעמא דנתכוין לחצירו אכל נתכוין לאשה משלם נימא תהוי תיובתא דרב אלא בר אהבה משמע דלרבא
ואביו ניחא דמחייבי ומתניתין דהחובל (לקמן דף עט. עס) דפטור שור מדמי ולדות דוקא כשלא נתכוין לאשה דומיא דאנשים דקרא:

משכה רבבי שקיל זוטרי שקיל רב טביומי
משמיה דרבא אמר המית אמר ליה ברישא
משל לצייד ששולח דגים מן הים משכה זוטרי
שקיל משכה רבבי שדי זוטרי ושקיל רבבי
תניא אידך יבעל השור נקי רבי יוסי הגלילי
אומר נקי מדמי ולדות אמר לו ר"ע הרי הוא
אומר כ"י ינאו אנשים * (ונגפו אשה) אנשים
יולא שוורים שפיר קאמר ר"ע אמר רב עולא
בריה דרב אידי איצטריך ס"ד אמינא אנשים
ולא שוורים הדומין לאנשים מה אנשים מועדין
אף שוורים מועדין הא תם מיהייב כתב רחמנא
בעל השור נקי דפטור אמר רבא * יציבא
בארעא וגירא בשמי שמיא אלא אמר רבא
איצטריך ס"ד אמינא אנשים ולא שוורים
הדומין לאנשים מה אנשים מועדין אף שוורים
מועדין וק"ו לתמין דפטורי הדר כתב רחמנא
בעל השור נקי תם פטור ומועד חייב א"ל אביו
אלא מעתה גבי בושת נמי נימא הכי אנשים
ולא שוורים הדומין לאנשים מה אנשים
מועדין אף שוורים מועדין וקל וחומר לתמין
דפטורי הדר כתב רחמנא בעל השור נקי תם
פטור ומועד חייב וכ"ת ה"ג אי הכי ליתני
בעל השור נקי רבי יוסי הגלילי אומר פטור
מדמי ולדות ומבושת אלא אביו ורבא דאמרי
תרוייהו יאנשים אין אסון באשה יענשו דיש
אסון באשה לא יענשו ולא שוורים דאע"ג
דיש אסון יענשו הדר כתב רחמנא בעל השור
נקי דפטור מתקיף לה רב אדא בר אהבה אטו
באסון תליא מילתא בכונה תליא מילתא
אלא * אמר רב אדא בר אהבה אנשים הכי
נתכוונו זה לזה אע"ג שיש אסון באשה יענשו
כי נתכוונו לאשה עצמה לא יענשו ולא שוורים
דאפילו נתכוונו לאשה עצמה יענשו כתב
רחמנא בעל השור נקי דפטורי וכן כי אתא
רב חגי מדרומא אתא ואייתי מתניתא בידיה
כוותיה דרב אדא בר אהבה תניא אידך
בעל השור נקי ר"ע אומר נקי מדמי עבד
ונימא

רבצני. ה"ג המית אמר ליה זרישא
דאכתי לא הוה ידע ליה מילתא דעדיפא
מיניה כי הדך משכה הן הדך זיה
מקמייתא: מדמי ולדות. נגח את
האשה ויאלו ילדיה: כי ינאו אנשים.
ונגפו אשה הרה ולא שוורים: אף
שוורים. דפטור להו קרא מועדים
הוא דפטור אכל תמין לחייבו: כסב
רחמנא ובעל השור נקי. למימר דלא
דרשין אנשים ולא שוורים הדומין
לאנשים אלא תם פטור ומועד חייב:
גבי זשת נמי. דקיימא לן (לקמן
דף פו. ט.) שורו צבייש פטור ונפקא
לן ממי ינאו אנשים יחדו איש ואחיו
וקרבה אשת וגו' וקלומה את כפה"ס
ממון דהיינו זשת נימא הכי כו':
וכ"ס ה"ג. דלרבי יוסי הגלילי משלם
מועד ממון זשת: אלא אביו ורבא
דאמרי פרוייהו. להכי אנטריך דאי
מנר"ע הוה אמינא אנשים ולא שוורים
הכי מידרש אנשים הוא דכי יש אסון
באשה לא יענשו דמי ולדות דקס
ליה דדרבה מיניה אכל שוורים אפילו
יש אסון יענשו דמי ולדות דליכא
בה חיוב מיתה כתב רחמנא כו':
אטו באסון סליא מילתא בכונה
סליא מילתא. ואפילו יש אסון באשה
יענשו אם נתכוין לחצירו דסבירא
ליה לרב אלא כר' שמעון דאמר
זמס' סנהדרין צאלו הן הנשרפין
(דף עט.) נתכוון להרוג את זה והרג
את זה פטור ממיתה וחייב ממון ולית
ליה דתנא דמי חוקיה דאמר לא
חלקת זו בין מתכוין לשאיין מתכוין
לחייבו ממון אלא לפוטרו ממון ולא
יהיה אסון דקרא בחצירו קדריש ליה
אם אין אסון בחצירו אפילו יש אסון
באשה יענש וכיון דאנשים אהיכא דיש
אסון נמי יענשו אשתתח דלמעוטי
שוורים בין זיש אסון בין זשאין
אסון ובעל השור נקי למה לי:
ונימא

גבי זער נמי נימא הכי דכתיב איש צעמיתו ולא שור צעמיתו שור דומיא דאיש כו' משום דנימא ליה למפרך מקרא דאנשים דומיא דההיא
דחייבי זה: בבבונה תליא מירחא. פ"ה דס"ל כר"ש דאמר צאלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עט. עס) נתכוון להרוג את זה והרג את זה
פטור ממיתה וכיון דפטור ממיתה חייב דמי ולדות דלית ליה דתנא דמי חוקיה וקסה לר"י וכי היה תמה רב אלא בר אהבה על אבי ורבא
אם סבורין כרבנן ועוד דלריבא למימר דרב אלא וברייתא דרב חגי דרומאה פליגי אתנא דמי חוקיה וה"ל למפרך הכא כדפריך רבא עליה
דרב דימי פרק אלו נערות (בבבונה דף נה. עס) ומי איכא מאן דלית ליה דתנא דמי חוקיה ונראה לר"י דרבא ואביו לא היו פוטרינן שוורים
מדמי ולדות מנקי אלא דוקא היכא דלא נתכוונו לאשה דאנשים דמשמע דהו קרא אכל נתכוון לאשה ענמה חייב מדלא קאמר אנשים
אין אסון יענש הא יש אסון לא יענש בין נתכוונו זה לזה בין לא נתכוונו זה לזה אלא לאשה ענמה ולא שוורים דבין הכי יענש כתב
רחמנא בעל השור והוה משמע שפיר דפטור בכל ענין אלא דחייב צנתכוונו לאשה ענמה חייבין לאביו ורבא ואע"ג דבאנשים
פטורי טפי כשתנתכוונים לאשה היינו משום דשייך בהו קס ליה דדרבה מיניה אכל בשור לא שייך ופריך רב אלא בר אהבה והא ע"כ בכונה
תליא מלתא לרבי דדריש דהנשרפין (סנהדרין דף עט. עס) ונתתה נפש תחת נפש ממון ולית ליה לא חלקת בין מתכוין לשאיין מתכוין לענין דמי
הנהרג וסובר רב אלא דהוא הדין לענין דמי ולדות דכיון דגלי קרא שיש לחלק בין מתכוין לשאיין מתכוין לענין דמי הנהרג לא נלמד עוד
שום פטור ממון כשאין מתכוין מכה הקישה ואע"ג דאית ליה הקישה לענין שאר דברים וא"כ לדידיה אנשים אפילו יש אסון באשה יענשו
ולדידיה יש לנו לפטור בשוורים אפילו נתכוונו לאשה שאי אפשר לרבי לדרוש אלא כמו שדורש אחרי כן ומדריש נשמע לכולהו תנאי שלא מצינו
מחלוקת זה צייניהם ואביו ורבא סבירי להו דדוקא למאי דגלי קרא כגון לדמי הנהרג לרבי גלי אכל בשאר ממון לא גלי וכן מוכח בהפריה (לקמן
דף מט.) דאביו ורבא סבירי להו שהוא חייב בשוורים כשתנתכוון לאשה ענמה דתנן שור שהיה מתכוין לחצירו והכה אשה ויאלו ילדיה פטור
מדמי ולדות ודייקין בגמרא טעמא דנתכוין לחצירו אכל נתכוין לאשה משלם נימא תהוי תיובתא דרב אלא בר אהבה משמע דלרבא
ואביו ניחא דמחייבי ומתניתין דהחובל (לקמן דף עט. עס) דפטור שור מדמי ולדות דוקא כשלא נתכוין לאשה דומיא דאנשים דקרא:

גה א מיי פיי מהלכת
 נקי ממון הלכה ב
 והלכה יג ופייא ה"ל א:
 גו ב ג מיי שם פייא
 הלכה ב סג עשין
 סה:
 גו ד מיי פייא מהל'
 אשות הלכה א ופייא
 מהל' נחלת הלכה ח סג
 לאחין פא ועשין לו טו"ש
 אה"ע ק"י 5 ספיק א:
 גה ה מיי פייא מהל'
 נקי ממון הלכה ב
 סג עשין א:
 גה ר מיי פייא מהלכת
 נחלת הלכה יא סג
 עשין לו טו"ש אה"ע ק"י
 5 ספיק א:
 ס ד ח מיי פייא מהל'
 חובל ומזיק הלכה א ב
 סג עשין א טו"ש
 ח"מ ס"י סג ספיק א:
 סא ט מיי שם הלכה ד
 טו"ש ע"ש ספיק ג:

ונימא רבי עקיבא לנפשיה. ולא צעי למימר שלא היה יודע
 אותם תירוטים וכשאלו לו רבי אליעזר קבלם דפשוט
 לו לגמרא דמסתמא היה יודע ומה שלא היה חושש משום דאית
 ליה דרבה דאי אין השור צסקילה אין הצעלים משלמים כופר
 וא"מ ודלמא אס כופר לא דריש
 ואס עבד דריש וי"ל כיון דלא דריש
 אס כופר כ"ש דלא דריש אס עבד
 כדמוכח לקמן: **אלא** אמר רב
אסי בוי. וא"מ ומה דוחקו לתוך
 נימא דגם ר"ע היה יודע וסובר
 אותו תירוק שהשיב לו ר"א וסבר
 דלמא אית ליה טעמא אחרינא כדלמא
 לעיל אקדם ושחטו וי"ל דגבי טעם
 דקדם ושחטו סיך לומר הכי שאינו
 טעם טוב (ט) כדפרישית לעיל אכל
 אטעם דהמית על פי עד אחד וגבי
 טעמא דנתכיון לא סיך למימר דלמא
 אית ליה טעמא אחרינא דטעמים
 חשובין והן ליכא למפרך עליהו מידי:
ועבד יפה סלע נותן 5'. אע"ג
 דשוה ק' אין נותן אלא
 שלשים מ"מ כיון שנותן קצנה של
 שלשים אע"פ שאין שוה אלא סלע
 או יותר שלטעם הקצנה עומדת א"כ
 גם כשהשור אין שוה כלום קיימת:
בזה כשהייב בן חורין חלקת בין
 תם למועד. ברייתא זו מוכחא
 דר"ע לא קבל תשובה דר"א דהא לא
 דריש ר"ע נקי מחאי כופר ואפילו
 הכי פוטרי כן בתם והיינו משום
 דכי לא מייחייב סקילה פשיטא דפטור
 מכופר: **נקי** מרמי עבד. פירוש
 משלמים של עבד ויש מפרשים
 דאפילו דמים לא משלם וכ"ש קנס:
והורה ליה ראוי. אף על גב דבייש
 נוחלין (ב"ב דף ק"ג.) דריש
 דאין הבעל נוטל צראוי כבמוחזק
 מוקרא אחרינא מהכא לא נפקא דהוי
 אחינא דשאני כופר דלעולם הוי רחוי
 ולא אחי מיניה שאר רחוי וכופר
 נמי לא נפיק מהתם דהתם צירושה
 שנפלה לאחר מיתת האשה אין הבעל
 נוטל צראוי אכל כופר דמחיים
 נעשה הצלה שהכופר צא על ידה
 הוה אחינא דנוטל: **נורתן** נוק
 וצער ראשה. נקט נוק וצער לפי
 שרגילות הוא שמלטערת יותר וגם
 נפחתין דמיה כשנפלת ע"י הכלה
 מכשיולדת בזמנה אכל ריפוי וצנת
 אורחא דמילתא הוא שאין לריכה
 ריפוי וגם אינה מתבטלת יותר
 ממלאכה משאר יולדת וכוה היה
 סופה כשחלד וא"מ וצושת מ"ט לא
 חשיב וי"ל נתכיון לבייש זה ובייש זה
 פטור לר"ש כהחובל (לקמן דף פו.)
 ומיירי דנתכוון להכות צבירו והכה
 האשה כפשיטה דקרא:

רבינו הגנאל

תבירה ר"ע לבדיה. פירוש
 שיכיר כלב ויבנם שלוחמין
 בהם.

ונימא ר"ע לנפשיה. כדאקשי ליה לר' אליעזר לעיל: **קשקדם** בעליו
 ושחטו. קודם שנגמר דינו אכטריך ליה קרא למפטריה: **אי הכי**
 אמאי מותיב ר"ע לרבי אליעזר לעיל הביאהו לבי' ולא אסיק
 אדעתיה דמני לשנויי ליה כשקדם ושחטו אי לית ליה טעמא אחרינא:
אמר לך. ר' אליעזר שקדם ושחטו
 לא אכטריך קרא דהתם כי הרגו
 שלא צכוונה אכטריך למפטריה
 מכופר: **דשור** לאו צר קטלא הוא
 כלל. ואי לא מיעטיה הוה אחינא
 עיקר חיובו כופר הוא: **אכל** הכא.
 דשור צר קטלא הוא תמילת דינו
 נפטרי ממנון ולא חלה עליו תשלומין
 דאיכא למימר הביאהו לבי' הלכך
 כי קדים ושחטו נמי צלא קרא מיפטריה
 ולא לריך קרא: **לר"ע נמי** ודאי
הכי הוא. קושיא היא: **נשגס** דמי
עבד מעלייה. ואע"ג דמקטיל דהא
 לגבי חבלת אדם אין תורת מס עליו
 ואינו נפטרי בטענת הביאהו לבי' כמז
 רחמנא נקי: **והא** סבריה **רבי**
עקיבא לגוייה. דאשמעינן כהדיא
 דאין משתלם אלא מוגפו ואכתי
 איכא למימר הביאהו לבי': **הואיל**
ומחמירי עבד. לגבי מועד: **הלקס**
 זו בין סס למועד. דמועד משלם
 כופר ותם פטור: **שאינו** נותן **אלא**
שלשים. אפילו שוה ק' מנה: **והמים**
איש וגו'. דמועד כמי: **נוקיה**
ליורשיה. ולא לבעלה: (ט) **נירש** אוחסין.
 ונתתם את נחלתו לשארו הקרוב
 אליו וגו' שארו זו אשתו והא ליכא
 למימר דלדידה יתיב ירושה לדידה
 דהא ממשפחתו כתיב אלא ה"ק
 ונתתם את נחלתו לקרוב אליו
 ממשפחתו ושארן שהיא אשתו הוא
 יורש אוחסין: **לא** אמר ר"ע. נוקיה
 ליורשיה: **אלא** כופר **הואיל** ואין
משלם אלא לאחר מיתתה. הלכך
 לא זכתה זו מחיים: **והוה** ביש
 ראו. ולא מוחזק וקיימא לן ביש
 נוחלין (ב"ב דף ק"ג.) דאין הבעל יורש
 את אשתו צראוי לנזא לאחר מיתתה
 כבמוחזק לה מחיים: **מאי** טעמא.
 אין כופר משתלם אלא לאחר מיתתה
 אע"ג דכתיב והמית נימא דכיון
 שאמדהו למיתה לישתלם מחיים:
 (ט) **והמים** נו'. שור אינו צסקילה
 עד שימות הניק דכתיב והמית איש
 והשור יסקל: **ודמי** ולדוס **לבעל**.
 התורה זכתה לו דכתיב בעל האשה
 (שמות כא): **אין** האשה **ונוטנס**
ליורשיה. נוק וצער: **היתפ** שפחה
ונשחררה נו'. כלומר היתה
 משוחררת מעוצרת ממשוחרר:
 או

ונימא רבי עקיבא לנפשיה והלא עצמו אין
 משתלם אלא מוגפו הביאהו לבית דין וישלם
 לך אמר רב שמואל בר רב יצחק כשקדם
 בעליו ושחטו מהו דתימא לישתלם מיניה
 קמ"ל הואיל ובר קטלא הוא אע"ג דשחטיה
 לא לישתלם מיניה אי הכי לרבי אליעזר נמי
 כשקדם ושחטו ה"ג וסבר דלמא אית ליה
 טעמא אחרינא דעדיף מהאי ונימא ליה ורבי
 אליעזר נמי לישני ליה שקדם ושחטו אמר
 לך התם הוא דנתכוון להרוג את הבהמה
 והרג את האדם דשור לאו בר קטלא הוא
 כלל דס"ד אמינא ינחייב אצטריך קרא
 למעוטי אבל הכא דמעיקרא בר קטלא הוה
 לא צריך קרא אע"ג דשחטיה ולר"ע נמי
 ודאי הכי הוה אלא אמר רב אסי האי
 מילתא מפי דגברא רבה שמיעי לי ומנו רבי
 יוסי ברבי חנינא סלקא דעתך אמינא הואיל
 ואמר ר"ע אף תם שחבל באדם משלם
 במותר נוק שלם משתלם נמי (ט) **דמי** עבד]
 מעלייה כתב רחמנא בעל השור נקי אמר
 ליה רבי זירא לרב אסי (ט) והא תבריה ר"ע
 לגוייה דתניא ר"ע אומר יכול ישלם מן העלייה
 ת"ל וכמשפט הזה יעשה לו מגופו משלם
 ואינו משלם מן העלייה אלא אמר רבא
 אצטריך ס"ד אמינא הואיל ומחמירי בעבד
 יותר מבן חורין שבן חורין יפה סלע נותן סלע
 שלשים נותן שלשים ועבד יפה סלע נותן
 שלשים משתלם נמי דמי עבד מן העלייה
 כתב רחמנא ² בעל השור נקי תניא כותיה
 דרבא בעל השור נקי ר"ע אומר נקי מדמי
 עבד והלא דין הוא הואיל וחייב בעבד וחייב
 בבן חורין מה כשהייב בבן חורין חלקת בו
 בין תם למועד אף כשהייב בעבד נחלק בו
 בין תם למועד ועוד ק"ו ומה בין חורין שנותן
 כל שוויו חלקת בו בין תם למועד עבד
 שאינו נותן אלא שלשים אינו דין שנחלק בו
 בין תם למועד לא מחמירי בעבד יותר מבן
 חורין שבן חורין יפה סלע נותן סלע שלשים
 נותן שלשים ועבד יפה סלע נותן שלשים
 יכול יהא חייב ת"ל בעל השור נקי א"נ
 מדמי עבד: תנו רבנן ³ והמית איש או אשה
 אמר ר"ע וכי מה בא זה ללמדנו אם * לחייב
 על האשה כאיש הרי כבר נאמר ² כי יגח
 שור את איש או את אשה אלא להקיש אשה
 לאיש מה איש נוקיו ליורשיו אף אשה

נוקיה ליורשיה וסבר ר"ע לא ירית לה בעל
 שהבעל יורש את אשתו דברי ר"ע אמר ריש לקיש ה"א אמר אלא בכופר
 * הואיל ואין משתלם אלא לאחר מיתה והוה ליה ראוי (ט) ואין הבעל נוטל
 בראוי כבמוחזק מאי טעמא אמר קרא והמית איש או אשה השור יסקל
 וגם בעליו יומת אם כופר יושת עליו ובנוקין לא אמר ר"ע והתניא (ט)
 יחבה את האשה ויצאו ילדיה נותן נוק וצער לאשה ודמי ולדות לבעל (ט) אין
 הבעל נותן ליורשיו אין האשה (ט) נותנת ליורשיה (ט) היתה שפחה ונשתחררה
 או

(א) ע"פ פסחי' ב: (ב) לעיל
 ה. לג. (ג) ערין יד:
 (ד) רש"ל (ד) (לעיל ה.).
 (ה) ב"ב ק"א: (ו) דפ"י
 אמר ר"ע. (ז) ב"ב ק"ג.
 ק"ה: (ח) לקמן מט.
 (ט) ז"ל נוקין. (י) [שמות כא].
 (יא) [בש"ל]. (יב) ז"ל נוקין.
 (יג) ז"ל דפריך. ח"ג.
 (יד) ע"פ מוס' ב"ב ק"ד:
 ד"ה מה].

תורה אור השלם

1. או בן יגח או בת יגח
 בפשט הזה יעשה לו:
 שבות כא לא
2. וכי יגח שור את איש
 או את אשה ונת קולו
 יסקל השור ולא יאכל
 את פשרו ובעל השור
 יקיי שבות כא כח
3. ואם שור נגח והוא
 מתמל שלשם והועד
 בבקליו ולא ישקרו
 והמית איש או אשה
 השור יסקל וגם בעליו
 שבות כא כח
4. ואם אין אחים לאביו
 ונתתם את נחלתו
 לשארו הקרוב אליו
 ממשפחתו וירש אתה
 והיתה לבני ישראל
 להקת משפט באשר
 יגח יגח את משה:
 במדבר כז יא

הגהות הב"ח

(א) נמי אין הבעל טמן
 ליורשיו. כי פירוש אס אין
 הבעל קיים טמן המזיק
 דמי ולדות ליורשו ולא
 לאשה ואם אין האשה
 קיימת טמן המזיק מק
 וצער ליורשיה אלא דאף
 בשאר מקין דלאו כופר
 נמי הוי מקיה ליורשיה ולא
 לבעל (והשאר חסר):

גליון הש"ס

גמ' לחייב על האשה
 באיש. ע"י לעיל טו ע"א:
 שם הואיל ואין בוי. גיעין
 דף מג ע"א:

מוסף רש"י

אף תם שחבל באדם
 משלם במותר נוק
 שלם. אס חבל אדם בשור
 תם ותם צלם וטמו צ"ד
 צולה שחבל שור צלם
 יותר מחבלה שחבל האדם
 בשור משלם בעל השור
 אותו עדיף (יע"ל ה.).
 בעל השור משלם אותו
 מותר נוק שלם (ערבין
 יד.). והא תבריה ר"ע
 לגוייה. למא אגרופו,
 מלאגר כשהדין צ"ק
 (י) ארייה לגוייה וקס
 (יע"ל ה.). ואין הבעל
 נוטל בראוי. כגון שמתה
 אשתו ואמר קן מת אביה,
 דמלה זו ראויה לה אילו
 היתה קיימת, כבמוחזק.
 ירושה שהיא מוחזקת כבר
 קודם מיתתה כגון שמת
 אביה ואמר קן מתה היא
 (רשב"ם ב"ב ק"ג.).

משמע כדפ"ה והא דנקט היתה שפחה ונשתחררה ולא נקט היתה משוחררת משום דע"כ כשאין
 לה צנים קאמר ולהכי נקט ונשתחררה דמשמע עתה מקרוב וה"ה לישראלית נשואה לגר ומת הגר דפטור דהא דמי ולדות לבעלה והא
 דנקט שפחה וגוירת משום דאורחא דמילתא קן דתם משוחררת נשואה למשוחרר וסתמא גוירת לגר: